

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

18 päivänä joulukuuta 2007*

Yhdistetyissä asioissa C-396/05, C-419/05 ja C-450/05,

joissa on kyse kolmesta EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jotka Sozialgericht Berlin (Saksa) (C-396/05 ja C-419/05) ja Landessozialgericht Berlin-Brandenburg (Saksa) (C-450/05) ovat esittäneet 27.9.2005 ja 11.11.2005 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet yhteisöjen tuomioistuimeen 14.11.2005, 28.11.2005 ja 19.12.2005, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

Doris Habelt (C-396/05),

Martha Möser (C-419/05) ja

Peter Wachter (C-450/05)

vastaan

Deutsche Rentenversicherung Bund,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat P. Jann, C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts ja L. Bay Larsen sekä tuomarit J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari), K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Küris, E. Juhász, A. Ó Caoimh ja P. Lindh,

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: hallintovirkamies B. Fülöp,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 6.3.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Möser, edustajanaan Rechtsanwalt R.-G. Müller,
- Deutsche Rentenversicherung Bund, asiamiehinnään R. Meyer ja A. Pflüger,
- Saksan hallitus, asiamiehinnään M. Lumma, C. Schulze-Bahr ja C. Blaschke,

- Italian hallitus, asiamiehenään I. M. Braguglia, avustajanaan avvocato dello stato W. Ferrante,
- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään V. Kreuschitz ja I. Kaufmann-Bühler,

kuultuaan julkisasiamiehen 28.6.2007 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntöt koskevat sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97 (EYVL 1997, L 28, s. 1; jäljempänä asetus N:o 1408/71), liitteiden III ja VI pätevyyttä.
- 2 Nämä pyynnot on esitetty asioissa, joissa pääasioiden kantajien vastapuolena on Deutsche Rentenversicherung Bund (liittovaltion eläkevakuutuslaitos, jäljempänä Rentenversicherung) ja jotka koskevat viimeksi mainitun päätöstä kieltäytyä ottamasta vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon maksukausia, jotka ovat täyttyneet Habeltin osalta (asia C-396/05) tammikuun 1939 ja huhtikuun 1945

välisenä aikana sudeettialueella ja Möserin osalta (asia C-419/05) 1.4.1937 ja 1.2.1945 välisenä aikana Pommerissa, sillä vaikka mainitut alueet eivät nykyään kuulu Saksan liittotasavaltaan, ne kuuluivat maksujen maksamisaikana siihen alueeseen, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, sekä Wachterin osalta (asia C-450/05) syyskuun 1953 ja lokakuun 1970 välisenä aikana Romaniassa, sillä perusteella, että pääasian kantajat ovat asettuneet asumaan muuhun jäsenvaltioon kuin Saksan liittotasavaltaan.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön säännöstö

- 3 Asetuksen N:o 1408/71 2 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia tai jotka ovat valtiottomia henkilöitä tai pakolaisia, jotka asuvat jäsenvaltion alueella, sekä heidän perheenjäseniinsä ja jälkeenjääneisiinsä.”

- 4 Asetuksen N:o 1408/71 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan kaikkeen lainsäädäntöön, joka koskee seuraavia sosiaaliturvan aloja:

--

c) vanhuusetuuksia;

d) jälkeenjääneiden etuuksia;

--

2. Tätä asetusta sovelletaan kaikkiin yleisiin ja erityisiin sosiaaliturvajärjestelmiin riippumatta siitä, ovatko ne maksuihin perustuvia vai maksuihin perustumattomia, sekä järjestelmiin, jotka koskevat työnantajan tai laivanvarustajan vastuuta, kun kysymys on 1 kohdassa tarkoitetuista etuuksista.

2 a. Tätä asetusta sovelletaan maksuihin perustumattomiin erityisetteuksiin, jotka annetaan muun kuin 1 kohdassa tarkoitetun lainsäädännön tai järjestelmän perusteella, tai jotka on suljettu 4 kohdan nojalla soveltamisalan ulkopuolelle, jos tällaiset etuudet on tarkoitettu:

a) antamaan lisä-, korvaavaa tai täydentävää turvaa sellaista tapahtumaa vastaan, joka kuuluu 1 kohdan a–h alakohdassa tarkoitettuihin sosiaaliturvan aloihin; tai

b) vain vammaisten erityistä suojelemista varten.

--

4. Tätä asetusta ei sovelleta sosiaalihuoltoon ja lääkinnälliseen huoltoon, sodan tai sen seurausten uhrien etuusjärjestelmiin eikä virkamiesten ja sellaisina pidettävien henkilöiden erityisjärjestelmiin.”

5 Mainitun asetuksen 5 artiklassa todetaan seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on täsmennettävä 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettu lainsäädäntö ja järjestelmät, 4 artiklan 2 a kohdassa tarkoitettut maksuihin perustumattomat erityisetuudet, 50 artiklassa tarkoitettut vähimmäisetuudet ja 77 ja 78 artiklassa tarkoitettut etuudet julistuksilla, jotka annetaan tiedoksi ja julkaistaan 97 artiklan mukaisesti.”

6 Asetuksen N:o 1408/71 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jollei 7 ja 8 artiklan sekä 46 artiklan 4 kohdan säännöksistä muuta johdu, tällä asetuksella korvataan sen soveltamisalaan kuuluvien henkilöiden ja asioiden osalta kaikkien sosiaaliturvasopimusten määräykset, jotka sitovat:

- a) yksinomaan kahta tai useampaa jäsenvaltiota; tai
- b) ainakin kahta jäsenvaltiota ja yhtä tai useampaa muuta valtiota, jos kysymyksessä olevien tapausten ratkaiseminen ei koske viimeksi mainittujen valtioiden laitoksia.”

- 7 Esillä olevan asetuksen 7 artiklan otsikkona on ”Kansainväliset määräykset, joihin tämä asetus ei vaikuta”, ja sen 2 kohdassa säädetään seuraavaa;

”Sen estämättä, mitä 6 artiklassa säädetään, sovelletaan edelleen:

--

c) liitteessä III lueteltujen sosiaaliturvasopimusten määräyksiä.”

- 8 Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevan A osan otsikkona on ”Sosiaaliturvasopimusten määräykset, jotka jäävät sovellettaviksi sen estämättä, mitä asetuksen 6 artiklassa säädetään (asetuksen 7 artiklan 2 kohdan c alakohta)”, ja siinä olevan 35 kohdan, jonka nimenä on ”Saksa – Itävalta”, e alakohdassa todetaan seuraavaa:

”[Saksan liittotasavallan ja Itävallan tasavallan välillä 22.12.1966 tehdyn sosiaaliturvasopimuksen (jäljempänä Saksan ja Itävallan välinen vuoden 1966 sosiaaliturvasopimus)] 4 artiklan 1 kohta Saksan lainsäädännön osalta, jonka mukaan tapaturmat (ja ammattitaudit), jotka tapahtuvat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, ja kaudet, jotka ovat täyttyneet kyseisen alueen ulkopuolella, eivät johda etuuksien maksamiseen tai johtavat etuuksien maksamiseen vain tietyin edellytyksin, kun niihin oikeutetut asuvat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella tapauksissa, joissa:

- i) etuus on jo maksettu tai nostettavissa 1 päivänä tammikuuta 1994,

- ii) edunsaaja on asettunut vakinaisesti asumaan Itävaltaan ennen tammikuun 1 päivää 1994, ja eläke tai tapaturmavakuutukseen perustuvan eläkkeen maksaminen alkaa ennen 31 päivää joulukuuta 1994;

tämä koskee myös jonkin muun, alkuperäisen eläkkeen korvaavan eläkkeen kertymiskausia, leskeneläke mukaan luettuna, kun kertymiskaudet seuraavat toisiaan yhtäjaksoisesti.”

- 9 Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevan B osan otsikkona on ”Sopimusmääräykset, joita ei sovelleta kaikkiin henkilöihin, joihin asetusta sovelletaan (asetuksen 3 artiklan 3 kohta)”, ja siinä olevan 35 kohdan, jonka nimenä on ”Saksa – Itävalta”, e alakohdassa toistetaan edellä esitetyn liitteessä III olevan A osan 35 kohdan e alakohdan sisältö.

- 10 Asetuksen N:o 1408/71 10 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jollei tässä asetuksessa toisin säädetä, työkyvyttömyys-, vanhuus- tai jälkeenjääneiden rahaetuuksia, – – joihin on saavutettu oikeus yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, ei saa vähentää, muuttaa, keskeyttää, peruuttaa tai takavarikoida sen vuoksi, että etuuden saaja asuu muun jäsenvaltion alueella kuin sen, jossa maksamisesta vastuussa oleva laitos sijaitsee.”

- 11 Asetuksen N:o 1408/71 10 a artiklassa säädetään seuraavaa:

”Sen estämättä, mitä 10 artiklassa ja III osastossa säädetään, henkilöille, joihin tätä asetusta sovelletaan, myönnetään 4 artiklan 2 a kohdassa tarkoitettuja maksuihin

perustumattomia rahallisia erityisetuksia yksinomaan sen jäsenvaltion alueella ja kyseisen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jonka alueella he asuvat, edellyttäen että nämä etuudet on lueteltu liitteessä II a. Etuudet myöntää asuinpaikan laitos omalla kustannuksellaan.”

- 12 Asetuksen N:o 1408/71 89 artiklassa todetaan seuraavaa:

”Erityismääräykset tiettyjen jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen täytäntöön panemiseksi ovat liitteessä VI.”

- 13 Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan otsikkona on ”Saksa”, ja sen 1 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Asetuksen 10 artiklan säännökset eivät vaikuta säännöksiin, joiden mukaan tapaturmat (ja ammattitaudit), jotka sattuvat Saksan liittotasavallan ulkopuolella, ja kaudet, jotka ovat täyttyneet tämän alueen ulkopuolella, eivät anna aiheutta etuuksien maksamiseen tai antavat aiheen etuuksien maksamiseen vain tietyin edellytyksin, jos niihin oikeutetut asuvat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella.”

- 14 Saman asetuksen 94 artiklassa, jonka otsikkona on ”Palkattuja työntekijöitä koskevia siirtymäsäännöksiä”, säädetään seuraavaa:

”1. Tämän asetuksen mukaan ei saavuteta oikeuksia ajalta ennen 1 päivää lokakuuta 1972 tai ennen päivää, jolloin sitä alettiin soveltaa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee, tai osassa kyseisen valtion aluetta.

2. Kaikki vakuutuskaudet ja tapauksesta riippuen kaikki työskentely- tai asumiskaudet, jotka on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ennen 1 päivää lokakuuta 1972 tai ennen päivää, jolloin asetusta alettiin soveltaa tämän jäsenvaltion alueella, tai osassa kyseisen valtion aluetta, otetaan huomioon määrättäessä saavutettuja oikeuksia tämän asetuksen säännösten mukaisesti.

3. Jollei 1 kohdan säännöksistä muuta johdu, oikeus saavutetaan asetuksen (ETY) N:o 1248/92 mukaan, vaikka se liittyy vakuutustapahtumaan, joka on sattunut ennen [1 päivää lokakuuta 1972 tai ennen tämän asetuksen täytäntöönpanoa sen jäsenvaltion alueella, jota asia koskee, tai osassa tämän valtion aluetta].

– –”

Saksan ja Itävallan välinen vuoden 1966 sopimus

- 15 Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä määrätään seuraavaa:

”Ellei tässä sopimuksessa toisin määrätä, sopimusvaltion lainsäädäntöä, jonka nojalla oikeus etuuksiin, etuuksien saaminen tai rahamääraisten etuuksien maksaminen riippuu asuinpaikasta kyseisen valtion alueella, ei sovelleta 3 artiklassa mainittuihin henkilöihin [Saksan ja Itävallan kansalaiset], jotka asuvat toisen sopimusvaltion alueella.”

Saksan liittotasavallan ja Itävallan tasavallan välillä 4.10.1995 tehty sosiaaliturvasopimus

- ¹⁶ Saksan ja Itävallan välillä 4.10.1995 tehdyn sosiaaliturvasopimuksen (BGBl. 1998 II, s. 313), joka tuli voimaan 1.10.1998 (BGBl. 1998 II, s. 2544; jäljempänä Saksan ja Itävallan välinen vuoden 1995 sosiaaliturvasopimus), 14 artiklan 2 kohdan b alakohdassa määrätään seuraavaa:

”Seuraavia määräyksiä sovelletaan yhä:

--

- b) [Saksan ja Itävallan välisen, vuoden 1966] sopimuksen 4 artiklan 1 kohta Saksan lainsäädännön osalta, jonka mukaan tapaturmat (ja ammattitaudit), jotka tapahtuvat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, ja kaudet, jotka ovat täyttyneet kyseisen alueen ulkopuolella, eivät johda etuuksien maksamiseen tai johtavat etuuksien maksamiseen vain tietyin edellytyksin, kun niihin oikeutetut asuvat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella tapauksissa, joissa:
- i) etuus on jo maksettu tai nostettavissa ajankohtana, jolloin asetus on tullut voimaan molempien sopimusvaltioiden osalta,
 - ii) edunsaaja on asettunut vakinaisesti asumaan Itävallan tasavaltaan ennen ajankohtaa, jolloin asetus on tullut voimaan molempien sopimusvaltioiden osalta, ja eläke- tai tapaturmavakuutukseen perustuvan eläkkeen maksaminen alkaa 12 kuukauden kuluessa siitä, kun asetus on tullut voimaan

molempien sopimusvaltioiden osalta; tämä koskee myös jonkin muun, alkuperäisen eläkkeen korvaavan eläkkeen kertymiskausia, leskeneläke mukaan luettuna, kun kertymiskaudet seuraavat toisiaan yhtäjaksoisesti.”

Saksan sosiaaliturvalaki

- 17 Sosiaaliturvalain lakisääteistä eläkevakuutusta koskevan VI osan (Sozialgesetzbuch VI – Gesetzliche Rentenversicherung, jäljempänä SGB VI) 110 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”2) Edunsaajat, joiden vakituinen asuinpaikka on ulkomailla, saavat nämä etuudet, jos seuraavissa, ulkomailla asuvien etuuksia koskevissa säännöksissä ei muuta säädetä.

3) Tämän jakson säännöksiä sovelletaan vain, jos ylikansallisen tai valtioiden välisen oikeuden määräyksistä ei muuta johdu.”

- 18 SGB VI:n 113 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Etuuksiin oikeutettujen henkilökohtaiset eläkepisteet määräytyvät

1. liittovaltion alueella täyttyneiden maksukausien mukaisten eläkepisteiden perusteella,

Liittovaltion alueella täyttyneitä maksukausia ovat maksukaudet, joilta on maksettu liittovaltion lainsäädännön mukaisia maksuja 8.5.1945 jälkeen, sekä näihin 5 luvussa rinnastetut maksukaudet.

2) Orvon eläkkeeseen oikeutettujen henkilökohtaiset lisäeläkepisteet määräytyvät ainoastaan liittovaltion alueella täyttyneiden maksukausien perusteella.

3) Niiden etuuksiin oikeutettujen henkilökohtaiset eläkepisteet, jotka eivät ole sellaisten maiden kansalaisia, joissa sovelletaan asetusta (ETY) N:o 1408/71, otetaan huomioon 70-prosenttisesti.”

19 SGB VI:n 114 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Henkilökohtaiset eläkepisteet sellaisten etuuksiin oikeutettujen osalta, jotka ovat jonkin asetuksen (ETY) N:o 1408/71 soveltamisalaan kuuluvan valtion kansalaisia, määräytyvät lisäksi

1. sellaisia kausia, joilta maksuja ei ole maksettu, vastaavien eläkepisteiden perusteella,

I - 11960

2. sellaisilta kausilta, joilta on maksettu alennettuja maksuja, kertyneiden lisäeläkepisteiden perusteella ja
3. eläkeoikeuksien tasaamisesta tai eläkkeiden jakamisesta johtuvan eläkepisteiden vähentämisen perusteella sikäli kuin se ei kohdistu kauteen, jolta maksuja ei ole maksettu, tai kauteen, jolta on kertynyt lisäeläkepisteitä mutta jolta on maksettu alennettuja maksuja.

Tämän seurauksena ensimmäisen virkkeen mukaisesti määritetyt eläkepisteet otetaan huomioon suhteessa, jossa liittovaltion alueella täyttyneitä maksukausia vastaavat eläkepisteet ja 272 §:n 1 momentin 1 kohdan ja 272 §:n 3 momentin ensimmäisen virkkeen mukaisesti määritetyt eläkepisteet ovat maksukausia vastaavien eläkepisteiden kokonaismäärään nähden, tiettyjä ulkomaisia eläkkeitä koskevan lain (Fremdrentengesetz, jäljempänä FRG) mukaiset työskentelykaudet mukaan luettuna.

2) Orvon eläkkeeseen oikeutettujen henkilökohtaiset lisäeläkepisteet sellaisten etuuksiin oikeutettujen osalta, jotka ovat jonkin asetuksen (ETY) N:o 1408/71 soveltamisalaan kuuluvan valtion kansalaisia, määräytyvät lisäksi

1. niiden kausien perusteella, joilta maksuja ei ole maksettu, 1 momentin toisen virkkeen mukaisessa suhteessa ja
2. kansallisella alueella täyttyneiden huomioon otettavien kausien perusteella.”

20 SGB VI:n 5 luvun 247 §:n 3 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään seuraavaa:

”Maksukausina pidetään myös kausia, joilta on maksettu Saksan valtakunnan sosiaaliturvalakien mukaan pakollisia tai vapaaehtoisia maksuja.”

21 SGB VI:n 5 luvun 271 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Liittovaltion alueella täyttyneitä maksukausia ovat myös kaudet, joiden aikana maksettiin ennen 9.5.1945 voimassa olleiden Saksan valtakunnan sosiaaliturvalakien mukaisesti

- 1) pakollisia maksuja palkkatyöstä taikka itsenäisestä ammatinharjoittamisesta kotimaassa tai
- 2) vapaaehtoisia maksuja vakituisesti kotimaassa asumista koskevalta ajalta taikka vakinaisesti valtakunnan sosiaaliturvalakien soveltamisalan ulkopuolella olemista koskevalta ajalta.

Lastenhoitoajat (Kindererziehungszeiten) ovat liittovaltion alueella täyttyneitä maksukausia, jos lasta on hoidettu Saksan liittotasavallan alueella.”

22 SGB VI:n 5 luvun 272 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1) Henkilökohtaiset eläkepisteet niille edunsaajille, jotka ovat asetuksen (ETY) N:o 1408/71 soveltamisalan piiriin kuuluvien maiden kansalaisia, jotka ovat syntyneet ennen 19.5.1950 ja joiden vakituinen asuinpaikka oli ennen 19.5.1990 ulkomailla, lasketaan lisäksi

1. [FRG:n] mukaisten maksukausien eläkepisteiden perusteella, jotka rajataan liittovaltion alueella täyttyneiden maksukausien mukaisten eläkepisteiden määrään,
2. FRG:n mukaisten maksukausien lisäetuuksien perusteella, jotka rajataan liittovaltion alueella täyttyneiden maksukausien mukaisten lisäetuuksien määrään,
3. eläkeoikeuksien tasaamisesta tai eläkkeiden jakamisesta johtuvan eläkepisteiden vähentämisen perusteella, jos ne kohdistuvat FRG:n mukaisiin maksukausiin, suhteessa, jossa 1 kohdan mukaisesti rajatut FRG:n mukaisten maksukausien eläkepisteet ovat kaikkiin näitä kausia koskeviin eläkepisteisiin, ja
4. orvon eläkkeissä henkilökohtaisten lisäeläkepisteiden perusteella, jos ne kohdistuvat FRG:n mukaisiin maksukausiin, 3 kohdassa säädetyssä suhteessa.

2) FRG:n mukaisiin maksukausiin perustuvat eläkepisteet, jotka on edellä 1 momentin nojalla otettava lisäksi huomioon eläkepisteiden (itä) perusteella, ovat eläkepisteitä (itä).

3) Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin edunsaajien eläkepisteisiin, jotka otetaan huomioon enintään liittovaltion alueella täyttyneiden maksukausien mukaisten eläkepisteiden määräisinä, kuuluvat myös valtakunnan alueella täyttyneet maksukaudet. Määritettäessä eläkepisteitä lisäetuuksien perusteella, eläkeoikeuksien tasaamisesta tai eläkkeiden jakamisesta johtuvan eläkepisteiden vähentämisen perusteella ja orvon eläkkeiden lisäeläkepisteiden perusteella on valtakunnan alueella täyttyneet maksukaudet otettava huomioon samalla tavalla kuin FRG:n mukaiset maksukaudet.”

23 FRG:n 14 §:ssä todetaan seuraavaa:

”Siltä osin kuin jäljempänä olevista säännöksistä ei muuta johdu, tämän jakson mukaisiin etuuksiin oikeutettujen oikeuksiin ja velvollisuuksiin sovelletaan Saksan liittotasavallassa voimassa olevia yleisiä säännöksiä.”

Pääasioiden oikeudenkäynnit ja ennakkoratkaisukysymykset

Asia C-396/05

24 Ennakkoratkaisupäätöksestä ilmenee, että Habelt, joka on Saksan kansalainen, on syntynyt 30.1.1923 Eulaussa (Jilové) sudeettialueella, joka tuolloin kuului Tšekkoslovakiaan ja nykyään Tšekin tasavaltaan.

- 25 Hän työskenteli tammikuusta 1939 toukokuuhun 1946 Eulaussa. Hän maksoi 1.1.1939 ja 30.4.1945 välisenä aikana Saksan valtakunnan eläkevakuutuslainsäädännön nojalla eli toimihenkilöiden sosiaalivakuutuksesta annetun lain (Angestelltenversicherungsgesetz) mukaisesti pakollisia maksuja Reichsversicherungsanstalt für Angestellte (Saksan valtakunnan toimihenkilöiden vakuutuslaitos, jäljempänä RfA). Tämä Berliinissä sijaitseva laitos oli sudeettialueen Saksan valtakuntaan liittämisen jälkeen toimivaltainen vakuutuslaitos. Habelt oli velvollinen maksamaan sosiaalivakuutusmaksuja 5.5.1945 ja 13.5.1946 välisenä aikana silloisessa Tšekkoslovakiassa. Tultuaan karkotetuksi sudeettialueelta hän asettui asumaan Saksan liittotasavallan alueelle.
- 26 Habelt on saanut 1.2.1988 alkaen vanhuuseläkettä Bundesversicherungsanstalt für Angestellte (liittovaltion toimihenkilöiden vakuutuslaitos, jäljempänä Bundesversicherungsanstalt), joka on lokakuusta 2005 alkaen muuttunut Rentenversicherungiksi. Eläkkeen perustana olivat lastenhoitoaikojen ja vapaaehtoisten maksujen lisäksi pakolliset maksut 1.1.1939 ja 30.4.1945 väliseltä ajalta, jolloin hän työskenteli sudeettialueella, sekä FRG:n mukaiset ulkomaisissa järjestelmissä täyttyneet maksukaudet, jotka perustuivat työskentelyyn silloisessa Tšekkoslovakiassa pakollisesti vakuutettuna, 5.5.1945 ja 13.5.1946 väliseltä ajalta.
- 27 Habelt muutti Belgiaan 1.8.2001, minkä jälkeen Bundesversicherungsanstalt laski hänen eläkkeensä uudelleen ja myönsi hänelle 1.12.2001 alkaen eläkkeen, jonka kuukausittainen bruttomäärä oli 204,50 Saksan markkaa (DEM) (104,56 euroa), mikä merkitsi siihenastisen eläkkeen pienentymistä 438,05 DEM:lla (223,96 euroa) kuukaudessa.
- 28 Habelt teki oikaisuvaatimuksen päätöksestä, jolla hänen eläkkeensä laskettiin uudelleen, mutta Bundesversicherungsanstalt hylkäsi tämän vaatimuksen. Mainitun laitoksen mukaan tilanteessa, jossa eläkettä maksetaan pakollisen eläkevakuutuksen

nojalla ulkomailla pysyvästi asuvalle edunsaajalle, asiassa on otettava huomioon SGB VI:n 113 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiset maksamista koskevat erityissäännökset. Mainitun säännöksen mukaan edunsaajien henkilökohtaiset eläkepisteet muunnetaan eläkepisteiksi Saksan liittotasavallan alueella täyttyneiden maksukausien perusteella, eli niiden maksukausien perusteella, joilta maksuja on maksettu vuoden 1945 jälkeisen saksalaisen lainsäädännön nojalla, ja SGB VI:n 5 luvussa näihin viimeksi mainittuihin maksukausiin rinnastettavien maksukausien perusteella.

29 Bundesversicherungsanstalt katsoi näin ollen, että koska maksukausia, jotka Habeltin osalta ovat täyttyneet tämän työskenneltyä tammikuun 1939 ja huhtikuun 1945 välisenä aikana sudeettialueella, ei ole suoritettu vuoden 1945 jälkeen sovelletun saksalaisen lainsäädännön nojalla, asiassa on sovellettava SGB VI:n 271 §:ää, jossa määritellään ne ennen 9.5.1945 maksetut vakuutusmaksut, joita on pidettävä SGB VI:n 113 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuina Saksan liittotasavallan alueella täytyneinä maksukausina.

30 Bundesversicherungsanstalt totesi tältä osin, että SGB VI:n 271 §:n mukaan Saksan liittotasavallan alueella täyttyneitä maksukausia ovat myös kaudet, joiden aikana maksettiin ennen 9.5.1945 voimassa olleiden Saksan valtakunnan sosiaaliturvalakien mukaisesti pakollisia maksuja palkkatyöstä taikka itsenäisestä ammatinharjoittamisesta kotimaassa. Käsitteellä "kotimaa" ei Bundesversicherungsanstaltin mukaan tarkoiteta Saksan valtakunnan sosiaaliturvavakuutuslakien voimassaoloalaa vaan yksinomaan nykyisen Saksan liittotasavallan aluetta. Näin ollen pakolliset maksut, jotka oli maksettu Saksan valtakunnan sosiaaliturvavakuutuslakien mukaan palkkatyöstä taikka itsenäisestä ammatinharjoittamisesta alueella, jossa mainittuja lakeja kyllä sovellettiin mutta joka sijaitsee nykyisen Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, eivät ole Saksan alueella suoritettuja maksuja. Tilanne on näin niiden maksujen osalta, joita Habelt oli maksanut tammikuusta 1939 huhtikuuhun 1945 Saksan valtakunnan lakien säännösten mukaisesti, koska sudeettialue ei kuulu nykyisen Saksan liittotasavallan alueeseen.

- 31 Bundesversicherungsanstalt katsoo lisäksi, että Habelt ei voi myöskään vedota edukseen SGB VI:n 272 §:ään, koska hän on muuttanut vakinaisesti asumaan ulkomaille 19.5.1990 jälkeen.
- 32 Tämän hylkäyspäätöksen johdosta Habelt saattoi asian 23.3.2002 Sozialgericht Berlinin käsiteltäväksi. Mainittu tuomioistuin esitti Bundesversicherungsanstaltille kysymyksen, joka koski sitä, onko Habeltin tilanteen kannalta merkitystä sillä, että sudeettialue kuuluu Euroopan unionin alueeseen 1.5.2004 lähtien, mihin Bundesversicherungsanstalt vastasi katsovansa, ettei Tšekin tasavallan liittymisellä Euroopan unioniin ole merkitystä esillä olevassa asiassa. Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiossa ei voida maksaa mitään etuutta niiden eläkepiesteiden perusteella, jotka ovat kertyneet sellaisten maksukausien nojalla, jotka ovat täyttyneet Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädännön kattaman alueen osilla tai FRG:n nojalla.
- 33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että pääasiassa kyseessä oleva tilanne kuuluu asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen, asialliseen ja ajalliseen soveltamisalaan.
- 34 Koska Sozialgericht Berlin ei löytänyt mitään perusteita EY:n perustamissopimuksessa taatun eläke-etuuksien maastavientimahdollisuuden esillä olevan kaltaiselle rajoittamiselle, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko – – asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan D osan (aiemmin C osa) [kohta nimeltä] ’Saksa’ – – yhteensopiva ylemmätasaisen yhteisön oikeuden kanssa, erityisesti vapaan liikkuvuuden – tässä [EY] 42 artiklan mukaisen etuuksien maastaviennin – periaatteen kanssa, siltä osin kuin siinä suljetaan pois myös [Saksan] valtakunnan alueella täyttyneiden maksukausien (Reichsgebiets-Beitragszeiten) perusteella maksettavat eläke-etuudet?”

Asia C-419/05

- 35 Möser, joka on Saksan kansalainen, syntyi Pommerin Pniewossa 2.1.1923. Hän pakeni vuonna 1946 neuvostoliittolaiselta miehitysalueelta ja asettui asumaan nykyisen Saksan liittotasavallan alueelle, jossa hän on saanut Bundesversicherungsanstaltilta 1.2.1988 lähtien vanhuuseläkettä. Alun perin tämän eläkkeen laskemisen perustana olivat muun muassa 1.4.1937 ja 1.2.1945 välisenä aikana täyttyneet pakolliset maksukaudet työskentelystä Pommerissa, joka on osa sitä aluetta, jossa sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, ja joka on nykyisen Puolan tasavallan alueella.
- 36 Möser muutti Espanjaan 1.7.2001, minkä jälkeen hänen vanhuuseläkkeensä laskettiin uudelleen 1.9.2001 alkaen. Perusteena tästä aiheutuneelle eläkkeen pienentämiselle 143,15 eurolla kuukaudessa oli se, ettei maksukausia, jotka ovat täyttyneet nykyisen Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, voida ottaa huomioon, koska edunsaaja asuu ulkomailla. Möser on asunut 1.6.2004 alkaen Yhdistyneessä kuningaskunnassa.
- 37 Möser esitti useita oikaisuvaatimuksiin vastaamista koskevia kehotuksia ja nosti lopulta 17.5.2002 laiminlyöntikanteen ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistui-messa. Bundesversicherungsanstalt hylkäsi 14.7.2003 tekemällään päätöksellä Möserin oikaisuvaatimuksen.
- 38 Möser vaati 9.8.2003 kansallista tuomioistuinta kumoamaan edellä mainitun päätöksen. Mainittu tuomioistuin päätti asiassa C-396/05 esitettyjen toteamusten perusteella ja siitä syystä, ettei Möserillä ollut myöskään oikeutta saada vanhuus-eläkettä puolalaisesta eläkevakuutusjärjestelmästä, lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen, jonka sisältö on sama kuin asiassa C-396/05.

Asia C-450/05

- 39 Wachter syntyi vuonna 1936 Romaniassa. Hän on Itävallan kansalainen, ja hänet tunnustetaan poisajettuja koskevassa liittovaltion laissa (Bundesvertriebenengesetz, jäljempänä BVG) tarkoitetuksi poisajetuksi henkilöksi.
- 40 Wachter muutti vuonna 1970 pois Romaniasta siirtyäkseen asumaan ja työskentelemään Itävaltaan, missä hän on asunut siitä lähtien. Marraskuussa 1995 Bundesversicherungsanstalt tunnusti FRG:n nojalla Wachterin Romaniassa täyttyneet maksu- ja työskentelykaudet syyskuun 1953 ja lokakuun 1970 väliseltä ajalta Saksan vanhuuseläkejärjestelmän mukaisiksi pakollisiksi maksukausiksi, koska kyseinen henkilö tunnustettiin BVG:ssä tarkoitetuksi poisajetuksi henkilöksi.
- 41 Wachter haki kesäkuussa 1999 vanhuuseläkkeen maksamista 1.8.1999 alkaen, koska hän täytti 63 vuotta kyseisenä päivänä. Tämä hakemus hylättiin sillä perusteella, ettei ulkomaisissa eläkejärjestelmissä täyttyneiden sellaisten maksukausien perusteella, joiden osalta eläkeoikeus myönnetään FRG:ssä säädettyjen menettelysääntöjen mukaisesti, voida maksaa eläkettä ulkomaille. Myöskään yhteisön asetuksista, joilla on korvattu Saksan ja Itävallan välinen vuoden 1966 sosiaaliturvasopimus, ei johdu muuta.
- 42 Sozialgericht Berlin hylkäsi 9.7.2001 antamallaan tuomiolla Wachterin edellä kuvatusta päätöksestä nostaman kanteen.
- 43 Landessozialgericht Berlin-Brandenburgiin tekemänsä valituksen tueksi Wachter väitti, että hänet oli 31.12.1993 asti asetettu Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen mukaan Itävallassa asuvana itävaltalaisena samaan asemaan Saksassa

asuvan saksalaisen kanssa. Sen vuoksi, että tämä sopimus korvattiin 1.1.1994 alkaen asetuksella N:o 1408/71, tässä sopimuksessa määrätty alueellisen rinnastamisen periaate on tämän jälkeen voimassa ainoastaan tietyin edellytyksin, joita Wachter ei täytä (asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohdat sekä liitteessä VI olevan C osan 1 kohta).

44 Wachter väittää, että asetuksen N:o 1408/71 soveltaminen johtaa siihen, että hän joutuu aikaisempaa asemaansa huonompaan asemaan. Tällainen seuraus on vastoin henkilöiden vapaan liikkuvuuden periaatetta.

45 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa, että asiaan sovellettavan Saksan lainsäädännön mukaan FRG:n piiriin kuuluvilta kausilta maksettavia eläkkeitä ei voida maksaa ulkomaille mutta että Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä määrätään FRG:n mukaisiin maksukausiin perustuvien eläkkeiden maksamisesta ulkomaille. Alueellisen rinnastamisen periaatetta sovelletaan täten rajoituksetta, sikäli kuin kyseessä olevan sopimuksen mukaan Saksan lainsäädännön niitä säännöksiä, jotka estävät vastaavanlaisen eläkkeiden maastaviennin, ei voida soveltaa (SGB VI:n 110 §:n 2 momentti, 113 §:n 1 momentti ja 272 §).

46 Kansallinen tuomioistuin epäilee, onko asetuksen N:o 1408/71, jolla kumotaan 1.1.1994 lähtien automaattisesti kaikki kahdenväliset sopimukset, soveltaminen Itävallan tasavaltaan yhdenmukaista perustamissopimuksessa taatun vapaan liikkumisoikeuden kanssa.

47 Kansallinen tuomioistuin lisää vielä, että asetuksen N:o 1408/71 10 artiklassa säädetään alueellisesta rinnastamisesta. Tämä kuitenkin kumotaan välittömästi liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan säännöksillä sellaisten kausien osalta, jotka ovat

täyttyneet siihen alueeseen kuuluvilla osilla, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, tai jotka ovat täyttyneet FRG:n nojalla.

- 48 Tähän sosiaaliturvaetuuksien maastavientimahdollisuuden rajoitukseen on kuitenkin myös poikkeus, joka liittyy nimenomaan Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen virkkeeseen. Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohdissa luetellaan ne sosiaaliturvasopimusten määräykset, joita sovelletaan edelleen riippumatta asetuksen 6 artiklasta, ja ne voimassa pysyvät sopimusten määräykset, joiden antamaa etua ei uloteta kaikkiin henkilöihin, joihin asetusta sovelletaan. Wachter ei kuitenkaan täytä edellytyksiä, joista näissä kohdissa säädetään, jotta hän voisi vedota Saksan ja Itävallan väliseen vuoden 1966 sopimukseen.
- 49 Kansallisen tuomioistuimen mukaan asiassa ei ole mahdotonta, että asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohtien ja liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan säännöksillä loukataan ainakin pääasian tosiseikkojen kaltaisessa tilanteessa henkilöiden vapaan liikkuvuuden periaatetta ja erityisesti EY 42 artiklassa tarkoitettua sosiaaliturvaetuuksien maastaviennin periaatetta, koska mainitut säännökset johtavat siihen, että edunsaajan vanhuuseläkettä ei voida maksaa muihin jäsenvaltioihin niiltä osin kuin se perustuu yksinomaan maksukausiin, jotka ovat täyttyneet FRG:n nojalla.
- 50 Tässä tilanteessa Landessozialgericht Berlin-Brandenburg päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Ovatko asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien (Saksa–Itävalta) e alakohdat sekä mainitun asetuksen liitteessä VI olevan C osan (Saksa) 1 kohta yhteensopivia ylemmäntasoisien yhteisön oikeuden kanssa ja

erityisesti EY 39 ja EY 42 artiklalla vahvistetun vapaan liikkuvuuden periaatteen kanssa?”

- 51 Kansallinen tuomioistuin täsmensi yhteisöjen tuomioistuimeen 3.2.2006 saapuneella kirjeellä ennakkoratkaisukysymystä seuraavasti:

- ”1. Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien (Saksa–Itävalta) – EU:n itälaajentumisesta 1.5.2004 seuranneen asetuksen N:o 1408/71 liitteiden uudelleennumeroinnin jälkeen 83 kohdan – e alakohtiin viitataan sellaisena kuin ne olivat voimassa siihen saakka, kun asetus (EY) N:o 647/2005 tuli voimaan 5.5.2005. Liitteen säännökset vastaavat Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1995 sopimuksen 14 artiklan 2 kohdan b alakohtaa, johon ennakkoratkaisukysymyksessä soveltuvin osin viitataan vuonna 1999 vallinneen oikeudellisesti merkittävän tilanteen (63 ikävuoden täyttymistä koskeva eläkeasia) osalta.
2. Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan (Saksa) 1 kohta vastaa asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan D osan (Saksa) 1 kohtaa EU:n itälaajentumisesta 1.5.2004 seuranneen uudelleennumeroinnin jälkeen.”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ennakkoratkaisukysymykset asioissa C-396/05 ja C-419/05

- 52 Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan mukaan asetuksen 10 artiklalla, jossa säädetään asuinpaikkalausekkeista luopumista koskevasta peri-

aatteesta, ei vaikuteta säännöksiin, joiden mukaan kaudet, jotka ovat täyttyneet Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, eivät anna aihetta etuuksien maksamiseen tai antavat aiheen etuuksien maksamiseen vain tietyin edellytyksin, jos niihin oikeutetut asuvat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella.

- 53 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään, ovatko asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan säännökset yhteensopivia henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasioissa kyseessä olevien tilanteiden kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet vuosien 1937 ja 1945 välisenä aikana alueen, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, osilla, jotka kuitenkin sijaitsevat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu kyseisessä jäsenvaltiossa.
- 54 Ensimmäiseksi on syytä tutkia, kuuluuko pääasioiden kantajien tilanteiden kaltainen tilanne asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan.
- 55 Aluksi on todettava, että asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan mukaan Habeltin ja Möserin tilanteessa henkilöt voivat kyseisellä asetuksella myönnettyjen oikeuksien määrittämisessä vaatia huomioon otettaviksi – esillä olevassa asiassa 1.2.1988 alkaen – kaikkia vakuutus-, työskentely- tai asumiskausia, jotka ovat täyttyneet jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ennen päivää, jolloin mainittua asetusta alettiin soveltaa (ks. vastaavasti mm. asia C-28/00, Kauer, tuomio 7.2.2002, Kok. 2002, s. I-1343, 22 ja 46 kohta).
- 56 On ilmeisen selvää, että Habelt ja Möser, jotka ovat eläkkeellä olevia työntekijöitä ja jotka kuuluvat Saksan sosiaaliturvajärjestelmään, kuuluvat asetuksen N:o 1408/71

henkilölliseen soveltamisalaan, sellaisena kuin se määritellään asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan asetusta sovelletaan muun muassa ”palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia”.

- 57 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön nojalla maksettavaan eläkkeeseen oikeutettuihin henkilöihin sovelletaan asetuksen N:o 1408/71 työntekijöitä koskevia säännöksiä, koska he kuuluvat sosiaaliturvajärjestelmään, vaikka he eivät ole ansiotyössä (ks. mm. asia C-194/96, Kulzer, tuomio 5.3.1998, Kok. 1998, s. I-895, 24 kohta).
- 58 Rentenversicherung ja Saksan hallitus kiistävät kuitenkin riidanalaisten etuuskien kuulumisen asetuksen N:o 1408/71 asialliseen soveltamisalaan. Ne väittävät, että mainitut etuudet liittyvät ”sodan tai sen seurauksien uhrien etuusjärjestelmiin”, jotka on suljettu mainitun asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle sen 4 artiklan 4 kohdassa. Rentenversicherung ja Saksan hallitus viittaavat tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen asiassa 79/76, Fossi, 31.3.1977 antamaan tuomioon (Kok. 1977, s. 667) ja asiassa 144/78, Tinelli, 22.2.1979 antamaan tuomioon (Kok. 1979, s. 757), joissa niiden mukaan vahvistetaan se, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset etuudet voidaan pätevästi jättää asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalan ulkopuolelle.
- 59 Rentenversicherungin ja Saksan hallituksen mukaan yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainituissa tuomioissa, jotka koskivat tapaturmavakuutus- ja invalideettikorvausta, jotka liittyivät maksukausiin, jotka olivat täyttyneet ennen vuotta 1945 sellaisen alueen, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, osilla, jotka eivät kuitenkaan kuulu Saksan liittotasavaltaan, että mainittujen korvausten ei tullut katsoa kuuluvan sosiaaliturvan alaan. Tähän johtopäätökseen päätyäkseen yhteisöjen tuomioistuin otti huomioon sen seikan, että niitä toimivaltaisia vakuutuslaitoksia, joihin esillä olevassa säännöksessä tarkoitetut henkilöt olivat kuuluneet, ei enää ollut olemassa tai ne sijaitsivat Saksan

liittotasavallan alueen ulkopuolella, ja sen seikan, että kyseessä olleen saksalaisen lainsäädännön tarkoituksena oli helpottaa tiettyjä tilanteita, jotka olivat syntyneet kansallissosialistiseen järjestelmään ja toiseen maailmansotaan liittyneiden tapahtumien johdosta, sekä sen, että esillä olleiden etuuksien maksaminen oli oman maan kansalaisten osalta syrjivää, mikäli he asuivat ulkomailla.

60 Rentenversicherungin ja Saksan hallituksen mukaan nämä päätelmät ovat edelleen päteviä. Aikanaan toimineet sosiaalivakuutuslaitokset – RfA mukaan luettuna – on lakkautettu toisen maailmansodan aikaisten ja jälkeisten aluemuutosten ja väestönsiirtojen seurauksena, ja näihin ajanjaksoihin liittyviin oikeuksiin ei enää voida vedota näihin laitoksiin nähden. SGB VI:n merkitykselliset säännökset ja erityisesti sen 271 ja 272 § muodostavat toisen maailmansodan seurauksia koskevan erityissäännöksen. Näihin ajanjaksoihin perustuvat eläke-etuudet ovat etuuksia, joita Saksan liittotasavalta maksaa historiallisen vastuunsa johdosta, ja tästä syystä mainittu jäsenvaltio on aina edellyttänyt, että edunsaajina olevat henkilöt asuvat pysyvästi Saksassa ja että he asuvat siellä edelleen myös eläkeiässä.

61 Näitä perusteluja ei voida hyväksyä.

62 Asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdan mukaan mainittua asetusta sovelletaan sosiaaliturvaetuuksina maksettavia vanhuusetuuksia ja jälkeenjääneiden etuuksia koskevaan sosiaaliturvalainsäädäntöön.

63 Etuutta voidaan pitää sosiaaliturvaetuutena, jos sen myöntäminen etuudensaajille perustuu tiettyyn laissa määriteltyyn asemaan yksilöllisestä tarveharkinnasta riippumatta ja jos etuus liittyy johonkin asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti mainittuun vakuutustapahtumaan (ks. mm. asia C-286/03, Hosse, tuomio 21.2.2006, Kok. 2006, s. I-1771, 37 kohta).

- 64 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on vakiintuneesti katsonut, EY 39 ja EY 42 artiklan tavoitetta ei saavuteta, jos oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen hyödyntävät työntekijät menettävät sosiaaliturvauksia, joita tietyn jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännössä heille muuten tarjottaisiin, ja erityisesti, jos nämä etuudet olisi saatu vastineeksi työntekijöiden suorittamista maksuista (ks. mm. asia C-215/99, Jauch, tuomio 8.3.2001, Kok. 2001, s. I-1901, 20 kohta).
- 65 Yhteisön lainsäätäjä voi toki EY 42 artiklan täytäntöönpanon puitteissa antaa säännöksiä, joilla suljetaan määrätty etuudet mainittujen täytäntöönpanotoimenpiteiden soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisia säännöksiä – kuten asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 4 kohdan sisältämät säännökset – on kuitenkin tulkittava ehdottoman suppeasti (ks. mm. em. asia Hosse, tuomion 37 kohta). Tämä merkitsee sitä, että mainitun kaltaisia säännöksiä voidaan soveltaa vain etuuksiin, jotka täyttävät näissä säännöksissä asetetut edellytykset. Asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 4 kohdassa suljetaan kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle sodan tai sen seurauksien uhrien etuusjärjestelmät.
- 66 Kuten ennakkoratkaisupäätöksistä ilmenee, SGB VI:n 247 §:n 3 momentin ensimmäisestä virkkeestä seuraa, että maksukausia, jotka pääasian kantajien osalta ovat täyttyneet sellaiseen alueeseen kuuluvilla osilla, jolla pääasiassa kyseessä olevien ajanjaksojen aikana sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, ei tunnusteta maksukausiksi sodan johdosta vaan siitä syystä, että maksuja on maksettu saksalaisen vanhuuseläkelainsäädännön nojalla. Samalla tavoin kuin eläkkeet, jotka perustuvat nykyisen Saksan liittotasavallan alueella täyttyneisiin maksukausiin, myös riidanalaiset etuudet rahoitetaan tällä hetkellä työtätekevien vakuutettujen suorittamilla maksuilla (SGB VI:n 153 §).
- 67 Lisäksi tällaisten etuuksien maksaminen Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella asuville edunsaajille ei ole harkinnanvaraista jo siksi, että SGB VI:n 272 §:n 1 ja 3

momentissa säädetään, että sellaisiin maksukausiin perustuvia eläkkeitä, jotka ovat täyttyneet sellaiseen alueeseen kuuluvilla osilla, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, voidaan lähtökohtaisesti maksaa ulkomaille, jos edunsaaja on syntynyt ennen 19.5.1950 ja asettunut vakinaisesti asumaan ulkomaille ennen 19.5.1990.

- 68 Kun otetaan huomioon pääasioissa kyseessä olevien kaltaisten etuuksien tarkoitus ja myöntämisedellytykset, niitä ei näin ollen voida pitää asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuina sodan tai sen seurauksien uhreille maksettavina etuuksina.
- 69 Tämän johdosta tällaisia etuuksia on pidettävä – kun otetaan huomioon edellä 66 ja 67 kohdassa esiintuodut ominaispiirteet – asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettuina vanhuusetuuksina ja jälkeenjääneiden etuuksina.
- 70 Toisin kuin Rentenversicherung ja Saksan hallitus ovat esittäneet, sillä seikalla, että RfA on lakkautettu toisen maailmansodan jälkeen, ei ole mitään merkitystä tämän johtopäätöksen kannalta, ja näin on täysin riippumatta siitä, mitä RfA:n keräämälle pääomalle ja sen omaisuudelle on tapahtunut, koska on ilmeistä, että maksuja on maksettu SGB VI:n 247 §:n 3 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla saksalaisen vanhuuseläkelainsäädännön nojalla.
- 71 Tätä päätelmää tukee lisäksi se, että riidanalainen asuinpaikkalauseke ei koske henkilöitä, jotka riidanalaisten ajanjaksojen aikana olivat pääasioiden kantajien tavoin vakuutettuina RfA:ssa mutta jotka, toisin kuin mainitut kantajat, asuivat nykyisen Saksan liittotasavallan alueella, vaikka molemmissa tapauksissa sosiaaliturvamaksuja on maksettu RfA:lle, joka sittemmin on lakkautettu.

- 72 Tämän tuomion 69 kohdassa esitetty johtopäätös vahvistetaan Saksan liittotasavallan asetuksen N:o 1408/71 5 artiklan mukaisella julistuksella (EUVL 2003, C 210, s. 1), jonka 1 osassa, joka koskee mainitun asetuksen 4 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettua lainsäädäntöä ja järjestelmiä, mainitaan 3 kohdan a alakohdassa lakisääteisten eläkevakuutusjärjestelmien osalta ”sosiaaliturvalain kuudes osa, 18.12.1989”, joka sisältää SGB VI:n 247 §:n.
- 73 Sikäli kuin pääasioiden kantajien tilanne kuuluu asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan, on huomattava, että asetuksen 10 artiklan mukaan asuinpaikkalausekkeiden poistaminen taataan, ”jollei tässä asetuksessa toisin säädetä”.
- 74 Kuten edellä on todettu, asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että samaisen asetuksen 10 artiklan säännökset eivät vaikuta säännöksiin, joiden mukaan kaudet, jotka ovat täyttyneet Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, eivät anna aihetta etuuksien maksamiseen tai antavat aiheen etuuksien maksamiseen vain tietyin edellytyksin, jos niihin oikeutetut asuvat kyseisen alueen ulkopuolella.
- 75 Toiseksi on näin ollen selvitettävä, onko – kuten kansallinen tuomioistuin on asiaa tiedustellut – EY 42 artikla esteenä liitteessä VI olevalle edellä mainitulle säännökselle sikäli kuin tämä mahdollistaa sen, että pääasioissa kyseessä olevan kaltaisissa olosuhteissa sellaisten maksukausien, jotka ovat täyttyneet siihen alueeseen kuuluvilla osilla, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, huomioon ottaminen vanhuusetuuksien maksamiseksi edellyttää, että edunsaaja asuu Saksan liittotasavallan alueella.
- 76 Pääasioissa on selvää, että asianomaisten henkilöiden muuttaminen asumaan muuhun jäsenvaltioon kuin Saksan liittotasavaltaan johti heidän vanhuuseläkkeidensä määrän huomattavaan alenemiseen.

- 77 Rentenversicherung ja Saksan hallitus väittävät, että tästä aiheutuva henkilöiden vapaan liikkumisen rajoitus on perusteltu sikäli kuin sillä pyritään varmistamaan aiemmilta itäisiltä alueilta peräisin olevien pakolaisten integraatio Saksan liittotasavallan kattamaan yhteiskuntaan, minkä lisäksi sillä mahdollistetaan kyseisen jäsenvaltion varautuvan niitä huomattavia taloudellisia seurauksia vastaan, joita RfA:n lakkauttamisesta aiheutui, koska mahdollisten edunsaajien määrä oli niin suuri, että sitä oli lähes mahdotonta hallita, toisen maailmansodan vuoksi, jonka aikana suuret osat Itä-Eurooppaa olivat Saksan hallinnan alaisia. Tätä henkilöiden joukkoa ei voida kohtuudella rajoittaa muun kriteerin kuin asuinpaikan perusteella.
- 78 On todettava, että asetuksessa N:o 1408/71 olevat asuinpaikkalausekkeiden poistamista koskevat säännökset ovat EY 42 artiklan täytäntöönpanotoimia, jotka on annettu EY 39 artiklassa taatun työntekijöiden vapaan liikkuvuuden toteuttamiseksi sosiaaliturvan alalla (ks. mm. em. asia Jauch, tuomion 20 kohta ja asia C-287/05, Hendrix, tuomio 11.9.2007, Kok. 2007, s. I-6909, 52 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on niin ikään todennut, että asetuksen N:o 1408/71 säännökset, joiden tarkoituksena on taata mahdollisuus saada sosiaaliturvaetuuksia toimivaltaiselta valtiolta jopa silloin, kun vakuutettu, joka on ainoastaan työskennellyt lähtövaltiossaan, asuu toisessa jäsenvaltiossa tai muuttaa sinne asumaan, myötävaikuttavat varmasti myös työntekijöiden vapaan liikkuvuuden turvaamiseen EY 39 artiklan nojalla mutta turvaavat yhtä lailla myös unionin kansalaisten vapaata liikkuvuutta Euroopan yhteisössä EY 18 artiklan nojalla (ks. vastaavasti mm. asia C-135/99, Elsen, tuomio 23.11.2000, Kok. 2000, s. I-10409, 35 kohta).
- 79 Kuten Euroopan yhteisöjen komissio on perustellusti huomauttanut, sillä, että Saksan viranomaiset ovat vanhuusetuuksien laskennassa kieltäytyneet ottamasta huomioon pääasioiden kantajien riidanalaisten ajanjaksojen kuluessa suorittamia maksuja, tehdään mainituille henkilöille selvästi vaikeammaksi käyttää heillä olevaa oikeutta vapaaseen liikkumiseen Euroopan unionin alueella tai jopa estetään tämä, ja näin mainittu kieltäytyminen muodostaa kyseisen vapauden rajoituksen.

80 Asiassa on tutkittava, voidaanko tällaista kieltäytymistä perustella objektiivisesti.

81 Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä II a mainittujen maksuihin perustumattomien erityisetuuksien osalta yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että yhteisön lainsäätävä voi EY 42 artiklan täytäntöönpanon yhteydessä antaa säännöksiä, joilla poiketaan sosiaaliturvaetuuksien maastavientimahdollisuudesta. Täsmällisemmin sanottuna yhteisöjen tuomioistuin on jo hyväksynyt sen, että sosiaalisiin perusteisiin läheisesti liittyvien etuuksien myöntämisen edellytykseksi voidaan oikeutetusti asettaa asuminen siinä jäsenvaltiossa, jossa toimivaltainen laitos sijaitsee (ks. mm. asia 313/86, Lenoir, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5391, Kok. Ep. IX, s. 703, 16 kohta; asia C-20/96, Snares, tuomio 4.11.1997, Kok. 1997, s. I-6057, 42 kohta ja asia C-154/05, Kersbergen-Lap ja Dams-Schipper, tuomio 6.7.2006, Kok. 2006, s. I-6249, 33 kohta).

82 Tilanne ei selvästikään ole näin sellaisten sosiaaliturvaetuuksien osalta, jotka pääasioissa kyseessä olevien etuuksien tavoin kuuluvat asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan soveltamisalaan, sillä ne eivät vaikuta mitenkään liittyvän erityisiin sosiaalisiin perusteisiin kyseiset etuudet käyttöön ottaneessa jäsenvaltiossa, jolloin niiden myöntämiseksi siis voitaisiin asettaa asumista koskeva edellytys. Se, että tällaisissa olosuhteissa toimivaltaiselle jäsenvaltiolle myönnettäisiin oikeus vedota perusteisiin, jotka koskevat yhteiskunnallista integroitumista kyseisessä valtiossa, asuinpaikkalausekkeen soveltamiseksi, olisi välittömästi vastoin Euroopan unionin perustavanlaatuista tarkoitusta, jolla pyritään helpottamaan henkilöiden liikkumista Euroopan unionin sisällä ja heidän yhteiskunnallista integroitumistaan muissa jäsenvaltioissa.

83 Lisäksi vaikka yhteisöjen tuomioistuin on jo hyväksynyt sen, että sosiaaliturvajärjestelmän taloudelliseen tasapainoon kohdistuvalla vakavalla vaaralla voidaan perustella edellä kuvatun kaltaisia rajoituksia (ks. mm. asia C-158/99, Kohll, tuomio 28.4.1998, Kok. 1998, s. I-1931, 41 kohta), on kuitenkin todettava, että Saksan hallitus ei ole näyttänyt toteen, kuinka pääasioissa kyseessä olevan kaltaiset asuinpaikansirrot Saksan ulkopuolelle voivat lisätä Saksan sosiaaliturvajärjestelmään kohdistuvia taloudellisia velvollisuuksia.

84 Näin ollen on EY 42 artiklan vastaista se, että pääasioissa kyseessä olevan kaltaisen vanhuusetuuden myöntämisen edellytykseksi voidaan asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan nojalla asettaa vaatimus asumisesta toimivaltaisen jäsenvaltion alueella.

85 Edellä esitetyillä perusteilla esitettyyn kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan säännökset ovat ristiriidassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasioissa kyseessä olevien tilanteiden kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet vuosien 1937 ja 1945 välisenä aikana siihen alueeseen, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, kuuluvilla osilla, jotka sijaitsevat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu kyseisessä jäsenvaltiossa.

Ennakkoratkaisukysymys asiassa C-450/05

86 Kansallinen tuomioistuin tiedustele kysymyksellään yhtäältä, ovatko asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohtien säännökset yhteensoveltuvia EY 39 ja EY 42 artiklan kanssa, ja toisaalta, ovatko mainitun asetuksen liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan säännökset yhteensoveltuvia henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasiassa kyseessä olevan tilanteen kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet FRG:n nojalla vuosien 1953 ja 1970 välisenä aikana Romaniassa, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaajat asuvat Saksan liittotasavallan alueella.

Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohtien säännösten pätevyys

⁸⁷ Asetuksen N:o 1408/71 7 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan asetuksen liitteessä III lueteltujen sosiaaliturvasopimusten määräykset jäävät voimaan sen estämättä, mitä säädetään asetuksen 6 artiklassa, jonka mukaan mainitulla asetuksella korvataan lähtökohtaisesti sen henkilöllisen ja asiallisen soveltamisalan puitteissa kahta tai useampaa jäsenvaltiota koskevat sosiaaliturvasopimukset.

⁸⁸ Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohtien nojalla Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen 4 artiklan 1 kohtaa sovelletaan edelleen, jos etuus on jo maksettu tai nostettavissa 1.1.1994 tai jos edunsaaja on asettunut vakinaisesti asumaan Itävaltaan ennen 1.1.1994 ja eläke- ja tapaturmavakuutuksiin perustuvan eläkkeen maksaminen alkaa ennen 31.12.1994. Edellä mainitun 4 artiklan 1 kohdan sovellettavuus asetuksen N:o 1408/71 6 artiklassa säädetystä huolimatta koskee Saksan lainsäädäntöä, jossa kansallisen tuomioistuimen mukaan säädetään, että maksukaudet, jotka ovat täyttyneet Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, eivät johda etuuksien maksamiseen tai johtavat etuuksien maksamiseen vain tietyin edellytyksin, kun niihin oikeutetut asuvat kyseisen alueen ulkopuolella.

⁸⁹ Nämä liitteessä III olevat säännökset vastaavat 1.10.1998 voimaan tulleen Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1995 sopimuksen 14 artiklan 2 kohdan b alakohdan määräyksiä, joiden mukaan Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen 4 artiklan 1 kohtaa sovelletaan edelleen kyseisessä liitteessä mainituissa tilanteissa.

- 90 Kuten kansallinen tuomioistuin huomauttaa, Wachterin tilanne, joka ei kuulu SGB VI:n merkityksellisten säännösten minkään sellaisten kohtien piiriin, jotka mahdollistaisivat pääasiassa kyseessä olevien etuuksien maksamisen ulkomaille, ei kuulu myöskään minkään edellä mainitun tilanteen soveltamisalaan, koska hänen oikeutensa vanhuuseläkkeeseen syntyi vasta 1.8.1999 lähtien.
- 91 Wachter on kansallisessa tuomioistuimessa huomauttanut, että vaikka hän olisi 1.1.1994 asti, jolloin asetus N:o 1408/71 tuli Itävallan osalta voimaan (ks. tämän tuomion 94 kohta), voinut vedota Saksan ja Itävallan väliseen vuoden 1966 sosiaaliturvasopimukseen kansallisuuslausekkeen soveltamisen estämiseksi mainitussa sopimuksessa määrättyllä tavalla, asetuksen N:o 1408/71 soveltaminen johti sen 6 artiklan mukaisesti siihen, että sillä korvattiin edellä mainittu sopimus.
- 92 Pitää tosin paikkansa, että sen estämättä, mitä asetuksen N:o 1408/71 6 artiklassa säädetään, asetuksen 7 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan saman asetuksen liitteessä III lueteltujen sosiaaliturvasopimusten määräysten soveltamista jatkettiin edelleen. Kuten edellä on kuitenkin todettu, Wachter ei täytä mainitussa liitteessä olevien A ja B osien 35 kohtien e alakohdissa säädettyjä edellytyksiä, jotta hänen osaltaan voitaisiin soveltaa Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sosiaaliturvasopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen määräyksiä ja täten maksaa hänelle vanhuusetuuksia FRG:n nojalla, mikäli hän ei asu Saksan liittotasavallan alueella.
- 93 Kansalliselle tuomioistuimelle vastaamiseksi on selvitettävä, kuuluuko pääasian kantajan tilanteen kaltainen tilanne vastoin Rentenversicherungin ja Saksan hallituksen kantaa asetuksen N:o 1408/71 soveltamisalaan.

- 94 Tältä osin on aluksi todettava, että asetus N:o 1408/71 tuli Itävallassa sovellettavaksi Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyllä sopimuksella (EYVL 1994, L 1, s. 3) ja että kyseisestä jäsenvaltiosta on 1.1.1995 lähtien tullut Euroopan unionin jäsenvaltio ja mainittua asetusta on sovellettu sen mukaisesti.
- 95 Asetuksen N:o 1408/71 94 artiklan 2 kohdan mukaisesti Wachterin olosuhteiden kaltaisessa tilanteessa oleva henkilö voi vaatia, että kaikki vakuutus-, työskentely- tai asumiskaudet, jotka on täytetty jäsenvaltion lainsäädännön mukaan ennen päivää, jolloin kyseistä asetusta alettiin soveltaa, otetaan huomioon määrättäessä saavutettuja oikeuksia tämän asetuksen säännösten mukaisesti, eli nyt esillä olevassa tapauksessa 1.8.1999 lähtien.
- 96 Lisäksi kuten tämän tuomion 56 ja 57 kohdasta ilmenee, Wachterin, joka on eläkkeellä oleva itävaltalainen työntekijä, joka saa vanhuusetuuksia Saksan lainsäädännön nojalla, olosuhteiden kaltaisessa tilanteessa oleva henkilö kuuluu asetuksen N:o 1408/71 henkilölliseen soveltamisalaan, sellaisena kuin se määritellään asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan asetusta sovelletaan muun muassa ”palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia”.
- 97 Sillä seikalla, että poistuttuaan Romaniasta Wachter asettui asumaan Itävaltaan 1970 eikä työskennellyt tai asunut tämän jälkeen missään muussa jäsenvaltiossa, ei muuteta tätä johtopäätöstä, koska asianomainen henkilö vaatii, että hänelle suoritetaan vanhuuseläkettä muun jäsenvaltion kuin asuinjäsenvaltionsa lainsäädännön mukaisesti (ks. vastaavasti mm. asia C-389/99, Rundgren, tuomion 10.5.2001, Kok. 2001, s. I-3731, 35 kohta).

- 98 Rentenversicherung ja Saksan hallitus kiistävät pääasiassa kyseessä olevien, FRG:hen perustuvien etuuksien kuulumisen asetuksen N:o 1408/71 asialliseen soveltamisalaan sillä perusteella, että mainitut etuudet liittyvät "sodan tai sen seurauksien uhrien etuusjärjestelmiin", jotka on mainitun asetuksen 4 artiklan 4 kohdan nojalla suljettu asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 99 Saksan hallitus toteaa tältä osin, että maksukaudet, jotka ovat täyttyneet ulkomaisen vanhuuseläkelaitoksen puitteissa, voidaan ottaa huomioon saksalaisina vakuutuskausina, jos vakuutettu kuuluu BVG:ssä tunnustettuihin poisajettuihin ja maahan palanneisiin henkilöihin, joita ovat erityisesti henkilöt, jotka ovat Saksan kansalaisia tai saksalaista alkuperää ja jotka asuivat Saksan itäisillä alueilla tai ulkomailla mutta jotka menettivät tämän asuinpaikan toiseen maailmansotaan liittyneiden tapahtumien johdosta jouduttuaan muuttamaan karkotuksen tai maasta pakenemisen vuoksi.
- 100 Tämä säännöstö tuli Saksan hallituksen mukaan tarpeelliseksi tilanteessa, joka koski saksalaisia vähemmistöjä, jotka asuivat Itä-Euroopassa ja Keski-Aasiassa ja joiden tilanne toisen maailmansodan aikana ja sen jälkeen oli poikkeuksellisen vaikea. Tästä syystä Saksan liittotasavalta myönsi itsellään olevan erityislaatuisen vastuun tämän tilanteen osalta. Tätä vastuuta kannetaan yhtäältä siten, että asianomaiset henkilöt voivat päättää jatkaa elämäänsä senaikaisessa kotimaassaan tai palata Saksaan integraatiota koskevan lainsäädännön puitteissa, ja toisaalta tukemalla maahan palaavien yhteiskunnallista integraatiota.
- 101 Saksan hallitus toteaa, että FRG on osa näitä integraatiotoimenpiteitä ja asianomaiset henkilöt asetetaan lähtökohtaisesti tilanteeseen, jossa he olisivat, mikäli he olisivat työskennelleet Saksassa. Maksukaudet, jotka mainittujen henkilöiden osalta ovat täyttyneet ulkomaisessa eläkevakuutuslaitoksessa, sisällytetään saksalaiseen eläkeoikeusjärjestelmään, ja niistä suoritetaan saksalaisten eläkkeiden suuruinen korvaus.

- 102 Tämä integraatio on tarpeen, koska toimivaltaiset ulkomaiset eläkelaitokset eivät hyväksy eläkkeidensä maastavientiä tai koska ulkomaiset maastaviedyt eläkkeet eivät riitä takaamaan asianomaisille henkilöille Saksassa heidän tarpeisiinsa nähden riittäviä tuloja. FRG:n mukaisiin kausiin perustuvilla etuuksilla on tarkoitettu myönnettäväksi ylimääräistä, korvaavaa tai täydentävää suojaa sellaisia vanhuuteen liittyviä vaaroja varten, jotka ovat yhteydessä taloudelliseen ja sosiaaliseen ympäristöön Saksassa.
- 103 Lisäksi Saksan hallitus väittää, että FRG:n mukaisiin kausiin perustuvien etuuksien myöntäminen ei Saksassa riipu siitä seikasta, ovatko asianomaiset henkilöt maksaneet saksalaisia eläkevakuutusmaksuja. Liittovaltio hyvittää vanhuuseläkelaitoksille SGB VI:n 291 b §:n mukaisesti julkisista varoista mainittuihin etuuksiin liittyvät kustannukset. Nämä etuudet muodostavat aineellisesti kansallissosialistiseen järjestelmään ja sotaan liittyvistä haitoista suoritettavan korvauksen, joka tosin oikeudellisen muotonsa puolesta kuuluu sosiaaliturvan piiriin, koska sillä pyritään helpottamaan mainittujen ongelmien koskettaman väestön integroitumista sekä psykologisesti että taloudellisesti.
- 104 Nämä säännökset ovat Saksan hallituksen mukaan historiallisesti rajallisia, ja ne on nähtävä osana sodan vaikutusten helpottamista. Lisäksi mainitut etuudet perustuvat integraatioperiaatteeseen ja poisajamisen kansalliseen tunnustamiseen sekä näihin liittyvien haitallisten vaikutusten helpottamiseen. Ne eivät kuitenkaan vastaa mitään maksua, joka on suoritettu nykyisen Saksan liittotasavallan alueella olevalle laitokselle. Tämä integraatiota koskeva ajatus on pätevä vielä tänä päivänäkin, jolloin toisen maailmansodan päättymisestä on kulunut yli 60 vuotta.
- 105 Tämän johdosta Saksan hallitus katsoo, että edellä mainitussa asiassa Fossi ja edellä mainitussa asiassa Tinelli annetuissa tuomioissa luodut arviointiperusteet ovat edelleen päteviä. Riidanalaiset eläkkeet, jotka perustuvat säännöstöön, joka koskee

poisajettuja henkilöitä, ja joilla kuluneesta ajasta huolimatta pyritään edelleen integroimaan saksalaiseen yhteiskuntaan henkilöt, joita sodan seuraukset ovat koskettaneet, on luokiteltava näiden arviointiperusteiden mukaisesti ”sodan tai sen seurauksien uhrien etuusjärjestelmiksi”.

106 Näitä perusteita ei voida hyväksyä.

107 Kuten tämän tuomion 63 kohdassa on todettu, etuutta voidaan pitää sosiaaliturvaetuutena, jos sen myöntäminen etuudensaajille perustuu tiettyyn laissa määriteltyn asemaan yksilöllisestä tarveharkinnasta riippumatta ja jos etuus liittyy johonkin asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti mainittuun vakuutustapahtumaan.

108 Myös tämän tuomion 65 kohdassa mainitusta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 4 kohdan kaltaisia säännöksiä on tulkittava suppeasti.

109 Vaikka FRG:n mukaisiin maksukausiin perustuvien etuuksien osalta – toisin kuin pääasioissa C-396/05 ja C-419/05 kyseessä olevat etuudet – maksuja ei ole maksettu saksalaisten eläkevakuutuslakien mukaisesti, FRG:n mukaisiin kausiin perustuvia etuuksia ei tästä huolimatta voida sulkea asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen etuuksien ulkopuolelle.

110 On selvää, että FRG:n päämääränä on sellaisten vakuutettujen, joiden osalta mainitussa laissa tarkoitettuja maksukausia on täyttynyt, sisällyttäminen saksalaiseen lailliseen eläkevakuutusjärjestelmään, koska näitä vakuutettuja kohdellaan niin kuin mainitut vakuutuskaudet olisivat heidän osaltaan täyttyneet Saksassa.

- 111 Lisäksi vaikka olisikin olemassa tilanteita, joissa FRG:n nojalla maksettujen etuuksien voitaisiin katsoa olevan tarkoitettu helpottamaan kansallissosialismiin ja toiseen maailmansotaan liittyvistä tapahtumista aiheutuneita vaikeita tilanteita, Wachterin tilanteen kaltaisessa tapauksessa asianlaita ei ole näin.
- 112 Tämän lisäksi on otettava huomioon se, että riidanalaisten etuuksien maksaminen edunsaajille, jotka eivät asu Saksan liittotasavallan alueella, ei ole harkinnanvaraista jo pelkästään siitä syystä, että SGB VI:n 272 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, että FRG:n mukaisiin maksukausiin perustuvat eläkkeet voidaan lähtökohtaisesti maksaa ulkomaille, kun edunsaajat ovat syntyneet ennen 19.5.1950 ja kun heidän vakituinen asuinpaikkansa oli ennen 19.5.1990 ulkomailla.
- 113 Siihen seikkaan katsomatta, että maksuja on maksettu kolmannen valtion vakuutuslaitoksille, riidanalaisia etuuksia ei voida pitää asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuina sodan tai sen seurauksien uhreille maksettavina etuuksina.
- 114 Tämän johdosta ja kun otetaan huomioon tämän tuomion 110–112 kohdassa esiin tuodut ominaispiirteet, pääasiassa kyseessä olevia etuuksia on asioissa C-396/05 ja C-419/05 kyseessä olevien etuuksien tavoin pidettävä asetuksen N:o 1408/71 4 artiklan 1 kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettuina vanhuusetuuksina ja jälkeenjääneiden etuuksina, minkä johdosta lähtökohtaisesti on sovellettava mainittua asetusta ja erityisesti sen 10 artiklaa, jonka mukaan asuinpaikkalausekkeista luopuminen taataan, ”jollei tässä asetuksessa toisin säädetä”.
- 115 Kuten edellä kuitenkin on todettu, asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdassa säädetään nimenomaisesti, että samaisen asetuksen 10 artiklan säännökset eivät vaikuta säännöksiin, joiden mukaan kaudet, jotka ovat täytyneet

Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, eivät anna aihetta etuuksien maksamiseen tai antavat aiheen etuuksien maksamiseen vain tietyin edellytyksin, jos niihin oikeutetut asuvat kyseisen alueen ulkopuolella.

- 116 Täten Wachterin tilanteen kaltaisessa tilanteessa olevalla henkilöllä ei ole oikeutta riidanalaisten etuuksien saamiseen, jos hän asuu Saksan liittotasavallan ulkopuolella. Ensinnäkin asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdassa sallitaan se, että kyseisen jäsenvaltion alueen ulkopuolella täyttyneiden maksukausien huomioon ottamiseksi edellytetään asumista mainitussa valtiossa. Toiseksi asianomainen henkilö ei voi vaatia Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaisen asuinpaikkalausekkeen poistamista, koska asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohdat eivät kata Wachterin tilanteen kaltaista tapausta. Kolmanneksi on niin, että Saksan ja Itävallan välisessä vuoden 1995 sopimuksen 14 artiklassa ainoastaan toistetaan edellä mainitut liitteessä III olevat säännökset.
- 117 Kansallinen tuomioistuin pohtii, johtaako tällainen tilanne siihen, että mainitussa liitteessä III olevat säännökset ovat ristiriidassa EY 39 ja EY 42 artiklan kanssa, koska se, että Wachterin kaltainen edunsaaja menettää oikeuden FRG:n mukaisiin vanhuusetuuksiin, on seurausta siitä, että Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen 4 artiklan 1 kohdan ensimmäistä virkettä ei sovelleta asetuksen N:o 1408/71 tultua voimaan Itävallassa ja Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1995 sopimuksen tultua voimaan 1.10.1998.
- 118 Asiassa C-227/89, Rönfeldt, 7.2.1991 antamansa tuomion (Kok. 1991, s. I-323, Kok. Ep. XI, s. I-19) 22, 23 ja 29 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että vaikka asetuksen N:o 1408/71 6 ja 7 artiklasta ilmenee selvästi, että jäsenvaltioiden välisten sosiaaliturvasopimusten korvaaminen asetuksella N:o 1408/71 on luonteeltaan pakottavaa, eikä siihen sallita poikkeuksia asetuksessa nimenomaisesti mainittuja tapauksia lukuun ottamatta, on kuitenkin tutkittava, onko tällainen korvaaminen sopusoinnussa EY 39 ja EY 42 artiklassa esitetyn työntekijöiden vapaan liikkuvuuden

periaatteen kanssa, silloin kun korvaaminen johtaa siihen, että työntekijät joutuvat tiettyjen oikeuksiensa osalta aiempaa järjestelmää huonompaan asemaan. Mainittuja artikloja on nimittäin tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille se, että työntekijät menettävät sosiaaliturvaetuja siksi, että kahden tai useamman jäsenvaltion välisiä sopimuksia, jotka on saatettu osaksi kansallista oikeutta, ei voida soveltaa asetuksen N:o 1408/71 voimaantulon vuoksi.

119 Yhteisöjen tuomioistuin on sittemmin täsmentänyt, että edellä mainittua periaatetta ei voida kuitenkaan soveltaa työntekijöihin, jotka ovat käyttäneet oikeuttaan vapaaseen liikkumiseen vasta mainitun asetuksen voimaantulon jälkeen (ks. mm. asia C-475/93, Thévenon, tuomio 9.11.1995, Kok. 1995, s. I-3813, 28 kohta).

120 Pääasian oikeudenkäynnissä on ilmeistä, että asianomainen henkilö on asettunut Itävaltaan asuakseen ja työskennelläkseen siellä ennen asetuksen N:o 1408/71, jonka säännöksillä korvattiin poikkeuksia lukuun ottamatta Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sosiaaliturvasopimuksen määräykset, voimaantuloa kyseisessä jäsenvaltiossa. Ei voi olla hyväksyttävää, että tämä korvaaminen voi mahdollisesti johtaa siihen, että Wachterin tilanteen kaltaisessa tilanteessa olevalta henkilöltä evätään oikeuksia ja etuuksia, joita hänelle myönnetään mainitulla sopimuksella.

121 Se seikka, että kuvatuunlainen henkilö ei ole muuttanut kahden jäsenvaltion välillä vaan on työskennellyt ja asunut Romaniassa, ennen kuin hän on asettunut Itävaltaan ja työskennellyt siellä asumatta ja työskentelemättä koskaan jossain muussa jäsenvaltiossa, ei estä EY 39 ja EY 42 artiklan soveltamista.

122 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut asiassa C-214/94, Boukhalfa, 30.4.1996 antamansa tuomion 15 kohdassa (Kok. 1996, s. I-2253), yhteisön oikeuden säännöksiä voidaan soveltaa yhteisön alueen ulkopuolella harjoitettavaan ammatti-toimintaan, jos työsuhde säilyttää riittävän kiinteän liitynnän tähän alueeseen (ks. tältä osin erityisesti asia 237/83, Prodest, tuomio 12.7.1984, Kok. 1984, s. 3153,

6 kohta; asia 9/88, Lopes da Veiga, tuomio 27.9.1989, Kok. 1989, s. 2989, 15 kohta ja asia C-60/93, Aldewereld, tuomio 29.6.1994, Kok. 1994, s. I-2991, 14 kohta). Tämän periaatteen on katsottava koskevan myös sellaisia tapauksia, joissa työsuhde liittyy riittävällä tavalla jäsenvaltion oikeuteen ja näin ollen asiaa koskeviin yhteisön oikeuden säännöksiin ja määräyksiin.

123 Pääasiassa esillä olevan kaltaisessa tilanteessa asia on juuri näin. Yhtäältä asianomaisen osalta vuoteen 1970 asti Romaniassa täyttyneitä maksukausia on pidetty Saksan lainsäädännössä tarkoitettuina maksukausina johtuen hänen BVG:ssä tarkoitettusta poisajetun asemastaan. Toisaalta sikäli kuin henkilö, jonka tilanne vastasi Wachterin tilannetta, asettui Itävaltaan 1970 asuakseen ja työskennelläkseen siellä niin, että hänellä on Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1966 sopimuksen nojalla oikeus saksalaisiin vanhuusetuuksiin FRG:n mukaisten kausien osalta hänen saavuttaessaan eläkeiän vuonna 1999, henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevia säännöksiä ja määräyksiä sovelletaan tällaiseen tilanteeseen.

124 Tässä tilanteessa on katsottava, että sillä, että asianomainen henkilö menettää asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohtien ja Saksan ja Itävallan välisen vuoden 1995 sosiaaliturvasopimuksen soveltamisen johdosta oikeuden vanhuusetuuksiin, jotka perustuvat Saksan ja Itävallan väliseen vuoden 1966 sosiaaliturvasopimukseen, vaikka kyseinen henkilö asettui asumaan Itävaltaan ennen asetuksen N:o 1408/71 voimaantuloa mainitussa jäsenvaltiossa, rikotaan EY 39 ja EY 42 artiklaa.

125 Esitetyn kysymyksen ensimmäiseen osaan on täten vastattava siten, että asetuksen N:o 1408/71 liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien e alakohtien säännökset ovat ristiriidassa EY 39 ja EY 42 artiklan kanssa, sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasiassa – jossa edunsaaja asuu Itävallassa – kyseessä olevan tilanteen kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet FRG:n nojalla vuosien 1953 ja 1970 välisenä aikana Romaniassa, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu Saksan liittotasavallan alueella.

Asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan pätevyys

- 126 On kiistatonta, että Wachterin asuin- ja työskentelypaikan vaihto muuhun jäsenvaltioon kuin Saksan liittotasavaltaan johti siihen, että hänen osaltaan syyskuun 1953 ja lokakuun 1970 välisenä aikana Romaniassa täyttyneitä maksukausia kieltäydyttiin ottamasta huomioon hänen vanhuuseläkkeessään. Tällaisella seurauksella, joka hyväksytään asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdassa, tehdään kyseiselle henkilölle vaikeammaksi tai jopa mahdottomaksi käyttää hänellä olevaa oikeutta vapaaseen liikkumiseen Euroopan unionissa, ja se muodostaa täten kyseisen vapauden rajoituksen.
- 127 Perustellakseen tällaista kieltäytymistä Rentenversicherung ja Saksan hallitus esittävät pääpiirteissään samat perustelut, kuin mihin ne vetosivat asioissa C-396/05 ja C-495/05, jotka koskevat maksukausia, jotka ovat täyttyneet siihen alueeseen kuuluvilla osilla, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä (ks. tämän tuomion 77 kohta).
- 128 Tämän tuomion 81 ja 82 kohdassa esitetyistä syistä, ja koska Saksan hallitus ei ole näyttänyt toteen sitä, että riidanalaisten maksujen huomioon ottamisella pääasiassa kyseessä olevien vanhuusetuuksien laskemisessa olisi merkittävä vaikutus Saksan sosiaaliturvajärjestelmän rahoitukseen, nämä väitteet on hylättävä.
- 129 Esitetyn kysymyksen toiseen osaan on täten vastattava, että asetuksen N:o 1408/71 liitteessä VI olevan C osan 1 kohdan säännökset ovat ristiriidassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasiassa kyseessä olevan tilanteen kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet FRG:n nojalla vuosien 1953 ja 1970 välisenä aikana Romaniassa, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu Saksan liittotasavallan alueella.

Oikeudenkäyntikulut

130 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisissa tuomioistuimissa vireillä olevien asioiden käsittelyissä, minkä vuoksi kansallisten tuomioistuinten asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä yhteisöjen tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla yhteisöjen tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14.6.1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2.12.1996 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 118/97, liitteessä VI olevan C osan ("Saksa") 1 kohdan säännökset ovat ristiriidassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasioissa kyseessä olevien tilanteiden kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet vuosien 1937 ja 1945 välisenä aikana siihen alueeseen, jolla sovellettiin Saksan valtakunnan sosiaaliturvalainsäädäntöä, kuuluvilla osilla, jotka kuitenkin sijaitsevat Saksan liittotasavallan alueen ulkopuolella, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu kyseisessä jäsenvaltiossa.
- 2) Asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä III olevien A osan ja B osan 35 kohtien ("Saksa") e alakohtien säännökset ovat ristiriidassa EY 39 ja EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdolliste-

taan se, että pääasiassa – jossa edunsaaja asuu Itävallassa – kyseessä olevan tilanteen kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet tiettyjä ulkomaisia eläkkeitä koskevan lain (Fremdrentengesetz) nojalla vuosien 1953 ja 1970 välisenä aikana Romaniassa, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu Saksan liittotasavallan alueella.

- 3) Asetuksen N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna, liitteessä VI olevan C osan ("Saksa") 1 kohdan säännökset ovat ristiriidassa henkilöiden vapaan liikkuvuuden ja erityisesti EY 42 artiklan kanssa sikäli kuin niissä mahdollistetaan se, että pääasiassa kyseessä olevan tilanteen kaltaisissa olosuhteissa maksukaudet, jotka ovat täyttyneet tiettyjä ulkomaisia eläkkeitä koskevan lain nojalla vuosien 1953 ja 1970 välisenä aikana Romaniassa, otetaan vanhuusetuuksien maksamisessa huomioon vain sillä edellytyksellä, että edunsaaja asuu Saksan liittotasavallan alueella.**

Allekirjoitukset